

Nr 314

Av herr **Rydén m. fl.**, om konstnärlig utsmyckning av offentliga byggnader.

(Lika lydande med motion nr 315 i Första kammaren)

Under senare år har från skilda håll uppmärksamheten riktats på kulturarbetarnas allmänna villkor. Trots alla utredningar, som bedrivits i syfte att stärka de olika kulturområdenas ställning i vårt samhälle, har den ekonomiska standardutvecklingen i huvudsak kommit att ske vid sidan om det fria kulturlivet. På lång sikt kan detta innebära en beklaglig försvagning av våra möjligheter till kulturell förkovran. Det är likaså beklagligt att en olycklig diskrepans föreligger mellan samhällets insatser på detta område och dess möjligheter att tillgodogöra sig de värden, som ett produktivt kulturarbete avsätter. Samhällets insatser till utnyttjande av ett fritt kulturarbete är liksom dess stöd för detta av ringa omfattning. Likväl är den allmänna värderingen och uppskattningen av kulturarbetet i vårt land utomordentligt hög. Detta är enligt vår mening berättigat.

Desto mindre berättigat är att de människor, som yrkesmässigt ägnar sig åt konstnärlig verksamhet, i ekonomiskt avseende röner blott ringa uppskattning för sitt arbete. Anledningarna härtill är många. Utan att gå närmare in på dessa kan hävdas att i dagens samhälle en väsentlig förbättring av kulturarbetarnas ekonomiska situation icke är möjlig utan omfattande medverkan från det allmännas sida. En sådan medverkan kan ske i många former, t. ex. som ökad stipendiegivning, pensionering av äldre konstnärer, en i ökad omfattning bedriven beställningsverksamhet i fråga om konstnärliga produkter, ökat stöd åt kulturinstitutioner även utanför Stockholm, fortlöpande information om kulturarbetets betydelse och villkor etc.

I årets statsverksproposition har en ökning under åttonde huvudtiteln av samhällets insatser på förevarande områden aviserats. Sålunda har i avbidan på särskild proposition i ämnet för budgetåret 1961/62 beräknats ett anslag av 2 017 000 kronor åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet. I jämförelse med motsvarande belopp för innevarande budgetår innebär detta en höjning av i runt tal 600 000 kronor. I propositionen behandlas icke fördelningen av ökningen på olika poster under anslaget.

Ökningen bör bedömas mot bakgrunden av de olika förslag som på förevarande område kan sägas äga aktualitet. En höjning av biblioteksersättningen

med 2 öre beräknas kosta drygt 600 000 kronor, införandet av exempelvis 50 legat à 10 000 kronor till förtjänta konstnärer av olika kategorier skulle kosta 500 000 kronor och en tillämpning av den under 30-talet av riksdagen antagna regeln om två procent av byggnadskostnaderna för vissa offentliga byggnader till konstnärlig utsmyckning minst två miljoner kronor. Av detta torde framgå, att den rörelsefrihet, som åstadkommes genom en till 600 000 kronor begränsad anslagshöjning, blir förhållandevis liten. Redan ett tillgodoseende av ett av de här ovan vidrörda önskemålen skulle sluka huvuddelen av eller mer än den föreslagna höjningen.

Enligt vår mening är den föreslagna höjningen icke till fyllest för att åstadkomma ett mera verksamt tillgodoseende av konstnärernas behov annat än på något begränsat avsnitt. I den mån avsikten är att fördela föreslagna medel på flera områden leder detta till en icke lämplig splittring av insatsen. Oss synes det nödvändigt att verksamma åtgärder nu vidtages till kulturarbetets fromma och att dessa åtgärder icke begränsas till en enda konstnärskategori. Utifrån den uppfattningen att den grundläggande värderingen om samhällets ansvar för kulturarbetarna numera är allmänt omfattad anser vi att tiden är mogen för insatser som tar hänsyn både till tidigare meningsyttringar från det allmännas och konstnärernas sida och till önskemålet att samhällets stödåtgärder blir tillräckligt omfattande för att anslagen icke skall plöttras bort i fördelningen mellan de olika konstnärskategorierna.

Även det förhållandet att den i propositionen förordade ökningen av anslagsgivningen icke är grundad på några nya erfarenheter om konstnärerna och deras villkor gör det rimligt att man i första hand låter tidigare utredningsresultat ligga till grund för förslag till stöd åt kulturarbetet. I den mån sådana tidigare utredningsförslag icke medför alltför stora kostnadsökningar eller kan förverkligas med vissa begränsningar, synes främst redan framlagda utredningsförslag böra genomföras. En översyn av dessa förslag bör företagas och resultatet därav föreläggas riksdagen snarast möjligt.

Enligt vår mening kan dock utan ytterligare utredningar det under 30-talet fattade riksdagsbeslutet beträffande anslag för konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader åtminstone delvis återuppväckas. Redan en tillämpning av en 1-%-regel skulle för konstnärernas del innebära avsevärt ökade arbetsuppgifter och samtidigt tillföra de offentliga miljöerna värden, som de nu blott sällan eller i begränsad omfattning äger. Det är oss angeläget framhålla att vi när det gäller konstnärlig utsmyckning av offentliga byggnader icke blott åsyftar rent dekorativ utsmyckning utan även inbegriper inköp av stafflikonst och dylikt. Samtidigt vill vi också poängtera att "procentregeln" givetvis bör kompletteras med stipendiegivning till förtjänta konstnärer liksom hederslegat. Kostnaden för genomförandet av ett sådant förslag är svår att beräkna. Under förutsättning att utsmyckningen sker i på 30-talet angivna byggnader torde den uppskattningsvis kunna bedömas till drygt en miljon kronor per år.

Genom ett sådant beslut skulle likväl icke ens de närmast aktuella behoven på förevarande områden bli tillgodosedda. För särskilt författarna och musikererna skulle ett sådant beslut icke innebära någon förbättring och icke heller för många förtjänta bildande konstnärer. Ytterligare åtgärder synes därför erforderliga. Det belopp, som i budgeten är upptaget med 200 000 kronor för konstnärlig utsmyckning, skulle med här lämnade förslag bli obehövt. Det bör i stället sammanläggas med de 600 000 kronor, som avses behandlade i särskild proposition. Vid fördelningen av detta belopp torde huvudsakligen uppmärksamhet kunna ägnas författarnas och musikernas villkor. Detta bör likväl icke utesluta att även de bildande konstnärerna blir delaktiga i sådana stödåtgärder som kan vara gemensamma för de skilda konstnärskategorierna.

I dessa frågor har vi för avsikt att återkomma i anslutning till den aviserade särskilda propositionen.

Det kan här betonas att ej heller åtgärder av i det föregående angiven omfattning bör bedömas såsom ett slutgiltigt tillgodoseende av kulturarbetarnas villkor. Det finns starka skäl understryka, att även ett medelstillskott av sådan omfattning, nämligen drygt en miljon kronor för konstnärlig utsmyckning och 800 000 kronor till särskilda åtgärder för förbättring främst av författarnas och tonsättarnas villkor, icke tillnärmelsevis motsvarar de behov på förevarande områden, som närmare utredningar troligen skulle kunna uppvisa. I avvaktan på ett konkret material till bedömning av konstnärernas villkor, utbildningsgången för den ungdom, som väljer konstnärliga yrken, etc. anser vi oss nu böra förorda ovan nämnda förhållandevis ringa ytterligare medelstillskott på kulturområdena.

Med hänvisning till det sagda får vi hemställa,

1. att riksdagen måtte besluta att staten vid utförandet av offentliga byggnader skall avsätta 1 % av byggkostnaderna för konstnärlig utsmyckning;
2. att riksdagen ökar det i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln äskade anslaget till stöd åt "konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet" med 200 000 kr. så att anslaget för budgetåret 1961/62 uppräknas till 2 217 000 kr.

Stockholm den 26 januari 1961

Ebbe Rydén

Olaus Nyberg

Gunnar Helén

Augustinus Keijer